

Vammaisfoorumi ry
Handikappforum rf
Finnish Disability Forum

Vammaisfoorumin lausunto hallituksen esityksestä hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Vastaanottaja: Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asia: HE 70/2024

Ajankohta: 8.10.2024 klo 10

[Vammaisfoorumi](#) on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Vammaisfoorumi kiittää valiokuntaa lausuntopyynnöstä koskien hyvinvointialueiden rahoitusta. Olemme lausuneet [hyvinvointialueiden rahoitukseen](#) liittyvästä esityksestä toukokuussa. Viittaamme myös aiemmin [asiakasmaksuista](#) antamaamme lausuntoon.

Hyvinvointialueiden kannustaminen talouden tasapainoon on kannatettavaa. Tämä tulee tehdä harkiten ja pitkällä aikavälillä hallitusti, jotta muutosten vaikutukset eivät tule yllätyksenä alueille ja sen asukkaille. Laskemalla vuosittainen jälkikäteistarkistus on tarkoitus varmistaa se, että rahoituksen pohja korottuu oikein vastaamaan toteutuneita kustannuksia kahden vuoden viiveellä. Jälkikäteistarkistus ja omavastuuosuuden sekä valtion rahoitusosuuden ennakoimattomuus saattavat aiheuttaa lisääntyviä rahoituspaineita hyvinvointialueilla. Tehty esitys heikentää hyvinvointialueiden mahdollisuuksia päättää asiakas- ja käyttömaksuista, koska asiakasmaksut huomioitaisiin etukäteen täysimääräisenä hyvinvointialueiden rahoituksessa. Kun samaan aikaan hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistuksen omavastuuosuutta nostetaan, on valitettava seuraus se, että hyvinvointialueet mitä todennäköisemmin asettavat sosiaali- ja terveydenhuollon maksut asetuksen sallimalle korkeimmalle tasolle. Korkeat asiakasmaksut vaarantavat erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten oikea-aikaiset ja riittävät palvelut. Muutosesityksen tavoitteena on varmistaa, että asiakasmaksusääntelyn muutokset otetaan huomioon hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla. Se että sote-palveluiden rahoituksen on riittävästi vastattava palvelutarvetta ja turvattava etteivät palveluista perittävät asiakasmaksut suuruudellaan siirrä palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin jää mielestämme esityksessä liian vähälle huomioille. Talouden tasapainottamista ja kestäväää rahoitus pohjaa suunniteltaessa olisi syytä aina tarkastella myös muita keinoja kuin asiakasmaksujen kertymää.

Ratkaisuna pientuloisten ja paljon palveluja käyttävien heikentyvään asemaan on toistuvasti esitetty, se että hyvinvointialueet jättäisivät asiakasmaksulain mukaisesti

perimättä sosiaalihuollon tai terveydenhuollon tulosidonnaisen maksun, jos maksun periminen vaarantaa asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon. Käytännössä tämä toteutuu tällä hetkellä valitettavan huonosti ja vastuu maksuhojennuksen tai perimättä jättämisen hakemisesta jää asiakkaalle, jolla ei monesti ole asian hoitamiseen riittäviä resursseja. Vammaisfoorumi katsookin, että perimättä jättämisen tulisi koskea myös tasasuuruisia terveydenhuollon maksuja ja hyvinvointialueilla tulisi kehittää automatisoitu ratkaisu maksuhelpotuksiin kaikkein pienituloisimpien osalta. Hyvinvointialueiden kamppaillessa talousvaikeuksiensa kanssa ei ole realistista odottaa, että hyvinvointialueet päättäisivät alentaa tai jättää perimättä pienituloisilta terveydenhuollon tasasuuruisia maksuja ilman lakisääteistä velvoitetta tai taloudellisia kannustamia.

Esityksessä ei myöskään riittävästi huomioida alueiden erilaisuutta. Esityksen vaikutukset tulisivat kohdistumaan suurimpina niihin alueisiin, joissa asukkaiden palveluiden tarve on suurin ja pienituloisuus yleisintä. Esityksen vaikutusarvioinnissa todetaan, ettei ole voitu arvioida hyvinvointialueiden mahdollisuuksia muuttaa maksutulojansa valtion rahoituksen vähennystä vastaavasti, koska maksuihin säädettävien muutosten sisällöstä ei ole tarkempaa tietoa. Kun ottaa huomioon sen, miten kiireellä ja osin puutteellisesti tämän hallituskauden säästöpäätöksiä koskevat esitykset ja niiden vaikutusarvioinnit on tähän asti tehty, olemme huolissamme siitä jääkö tässä siirrettäväksi esitetty arviointi tekemättä. Huolta herättää myös se kuka lopulta kantaa vastuun siitä, että ehdotetut muutokset maksuihin eivät johda siihen, että palvelusta perittävä maksu suuruudellaan siirtäisi palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin.

Pelastustoimen riskikertoimen tietopohjan osalta Vammaisfoorumi haluaa muistuttaa siitä, että pelastustoimen resursseja arvioitaessa tulee aina huomioida eri väestöryhmien ja haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden vaikutus tarvittaviin resursseihin. Arvioinnissa tulisi huomioida mahdolliset häiriö- ja kriisitilanteet sekä poikkeusolot, jotka kasvattavat selvästi kustannuksia erityisryhmien osalta normaalioloihin verraten. Tilastokeskuksen tietojen ja tapahtuneiden onnettomuuksien perusteella määräytyvä riskiluokka ja väestörakennetilaston tiedot asukasmäärästä tuskin kattavat esimerkiksi vammaisten henkilöiden huomiointia alueen pelastustoimessa, sillä näitä tietoja ei ole tämänhetkisestä rekisteristä saatavissa. Riskikertoimen tietopohjaa varten nämä tiedot olisivat mielestämme olennaisia.

Vammaisfoorumi on huolissaan siitä, että tehty ehdotus vaarantaa pyrkimyksen kaventaa väestön hyvinvointi- ja terveyseroja ja varmistaa palvelujen yhdenvertaista ja syrjimätöntä saatavuutta. Se, että ehdotus ohjaa voimakkaasti hyvinvointialueita perimään asiakasmaksuja enimmäismääräisinä voi toimia esteenä palveluihin hakeutumiselle pienituloisimpien ja eniten palveluja tarvitsevien ihmisten kohdalla, ja siten suurentaa väestön hyvinvointi- ja terveyseroja. Erityisen ongelmallista tämä on vuoden 2024 aikana tehtyjen sosiaaliturvasäästöjen ja vielä tulossa olevien lisäsäästöjen kohdistuessa näihin samoihin pienituloisiin ja paljon palveluja tarvitseviin ihmisiin.

Vammaisfoorumi ry

Veera Florica Rajala
puheenjohtaja

Anni Kyröläinen
pääsihteeri
p. 045 217 4936
anni.kyrolainen@vammaisfoorumi.fi